

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету **Титаренко Валентини Петрівни** на дисертацію **Гапон-Байди Людмили Володимирівни** на тему «Формування проєктної компетентності у майбутніх фахівців творчих спеціальностей в умовах сталого розвитку», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

I. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Соціально-економічні зміни на ринку праці формують вимоги до змісту сучасної освіти. Випускники освітніх програм творчих спеціальностей повинні вміти організувати свою діяльність в умовах сталого виробництва. Цьому сприяє формування в них проєктної компетентності. Опанування нею не є простим для здобувачів освіти, оскільки необхідно поєднувати пошуково-дослідницьку роботу, креативний підхід до вирішення задач і добрі технологічні вміння та навички у професійної діяльності. Дисертаційна робота, що присвячена розробці концепції та методиці формування проєктної компетентності у майбутніх фахівців в умовах сталого розвитку, а також ефективних методів і засобів відповідного навчання є актуальною за своєю тематикою. Її результати сприяють розвитку теорії та практики професійної освіти.

Автор окреслює сферу свого дослідження вдосконаленням підготовки майбутніх фахівців (бакалаврів), професійна діяльність яких має творчий характер і пов'язана з проектуванням візуального простору або створенням проєктів виробів із текстильних матеріалів з покращеними естетичними властивостями.

II. СТУПІНЬ ОБГРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

Достовірність результатів, наведених у дисертації, підтверджується тим, що вони отримані із застосуванням цілого комплексу сучасних методів дослідження та аналізу даних. Системне викладення методології та опис усіх методик дослідження у другому розділі допомагає сприймати роботу цілісно та оцінити ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих даних.

У експериментах з проведенням опитувань та тестів були застосовані валідовані методики, якість яких підтверджена у наукових публікаціях, та які є усталеними. Надійність авторської анкети перевірено та підтверджено за допомогою тестів альфа Кронбаха. Методи статистичного аналізу обрано адекватно типу отриманих даних та умов проведення експерименту. Обробку результатів описано повно та кваліфіковано, тому їх достовірність не викликає сумнівів.

При обговоренні результатів дослідження та формулюванні висновків у роботі враховані узагальнений досвід та наукові здобутки вітчизняних та

закордонних вчених. До аналізу даних застосовано систематичний підхід, що забезпечило адекватність інтерпретації отриманих результатів. Розробки автора використовувалися в освітньому процесі декількох закладів вищої освіти та не виявили протиріч у своїх наслідках. Висновки та рекомендації, які представлені у дисертації, відповідають результатам, отриманим у різних розділах дослідження, їх сформульовано логічно та обґрунтовано.

ІІІ. НАУКОВА НОВИЗНА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження Гапон-Байди Л. В. полягає у тому, що:

– вперше визначено основні складові проєктної компетентності майбутнього фахівця творчих спеціальностей, що відповідають трьом аспектам сталого розвитку: наукова (пов'язана із економічним аспектом), творча (суспільним), технологічна (екологічним);

– вперше розроблено концепцію та структурно-функціональну модель формування проєктної компетентності у майбутніх фахівців творчих спеціальностей в умовах сталого розвитку;

– вперше доведено, що для формування проєктної компетентності необхідно враховувати переважаючі стилі навчання здобувачів. Найбільший вплив мають навчальні переваги у вимірах активний/рефлексійний та візуальний/вербальний;

– удосконалено зміст професійної підготовки майбутніх фахівців творчих спеціальностей шляхом упровадження методики формування проєктної компетентності в умовах сталого розвитку. Методика полягає у самостійній розробці студентами творчих проєктів за тематикою навчання на основі п'яти етапів проєктування та семи елементів дизайн-проєкту.

ІV. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОДЕРЖАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у впровадженні в освітній процес авторських навчальних програм та навчально-методичного комплексу з формування проєктної компетентності в умовах сталого розвитку. У додатках до дисертації наведені приклади авторських розробок, що були впроваджені в освітній процес трьох закладів вищої освіти. Серед них: конспекти лекцій; матеріали для самостійної роботи здобувачів; різноманітні бланки-шаблони для заповнення під час виконання здобувачами вправ та етапів проєктування; зразки рефлексійних щоденників; наочні матеріали; поурочні опитувальники; опис вправ на розвиток рефлексії та для посилення комунікації між одногрупниками та викладачами.

Запропонований автором підхід до аналізу стандартів, освітніх програм та освітніх компонентів є корисним для оцінки того, наскільки вдало окремі заклади вищої освіти створюють педагогічні умови для рівномірного розвитку складових професійної діяльності майбутніх фахівців.

Практичну значущість результатів роботи підтверджує наявність актів впровадження в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну, Інституту комп'ютерно-інформаційних технологій та

дизайну МАУП, Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв».

V. ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Зміст рукопису дисертаційної роботи логічно узгоджений, структурований та послідовний. Повною мірою розкрито результати виконання кожного з п'яти поставлених дослідницьких завдань. Структура роботи зумовлена логікою дослідження та містить вступ, чотири розділи із висновками, загальні висновки, перелік використаних джерел (разом 196 найменувань, з них 129 – іноземними мовами) та 19 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 319 сторінок, з яких основного тексту з літературою – 229 сторінок, додатків – 90 сторінок. Робота містить 34 таблиці та 32 рисунки.

Положення та результати дослідження оприлюднено у 13 публікаціях. Із них 5 статей опубліковано у фахових виданнях, що входять до категорії Б МОН України за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); 6 робіт засвідчують апробацію матеріалів дослідження на міжнародних та українських наукових конференціях; 2 роботи – у виданнях, що додатково відображають наукові результати дисертації.

У цілому, опубліковані наукові роботи сповна відображають зміст дисертаційного дослідження, його новизну та основні результати.

VI. АНАЛІЗ ЗМІСТУ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; зазначений зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовані мета, гіпотеза, завдання, об'єкт, предмет дослідження; описано експериментальну базу дослідження; розкрито новизну одержаних результатів, практичне значення дисертаційного дослідження; надано відомості про апробацію результатів.

У першому розділі обґрунтовано поняття «майбутні фахівці творчих спеціальностей», яке є ключовим для розуміння предмету дисертаційного дослідження. Також розглянуто та проаналізовано нормативні вимоги до підготовки бакалаврів спеціальностей 022 Дизайн, 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Здійснено аналіз сучасного стану професійної освіти в умовах сталого розвитку, розкрито основні елементи дизайн-проекту.

У другому розділі детально описано методологію проведення та всі методики педагогічного експерименту для констатувального, формувального та коригувального етапів. Обґрунтовано доцільність застосування статистичних методів та критеріїв обробки, а також способів представлення даних, описано методи підтвердження правильності розроблених анкет та опитувальників.

Третій розділ є ключовим для розуміння теми дисертаційного дослідження. У даному розділі дисертантка наводить детальне пояснення, яким чином аспекти сталого розвитку пов'язані з основними складовими професійної діяльності майбутніх фахівців творчих спеціальностей: науковою, творчою,

технологічною. Обґрунтовано зміст проєктної компетентності, визначено дефініцію поняття «проєктна компетентність майбутніх фахівців творчих спеціальностей в умовах сталого розвитку». Розроблено концепцію та структурно-логічну модель формування проєктної компетенції. Описано зміст дисциплін, під час вивчення яких здійснюється її формування.

У четвертому розділі наведено результати проведеного педагогічного експерименту на трьох етапах: констатувальному, формувальному, коригувальному. Запропоновано рівні визначення сформованості проєктної компетентності. Отримані дані детально описано, представлено у вигляді таблиць та якісних ілюстрацій, обговорено, сформульовано висновки, які загалом підтверджують ефективність розробленої методики.

У додатках наведено комплекс документації для організації освітнього процесу з формування проєктної компетентності. Кожний додаток ілюструє складові методичного забезпечення навчання за розробленою методикою. Також представлено акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

VII. ДИСКУСІЙНІ МОМЕНТИ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО РОБОТИ

Незважаючи на високий рівень підготовки дисертаційної роботи, окремі положення потребують уточнення, що дає підстави висловити декілька зауважень та пропозицій:

1. В роботі зазначено чотири компетентності, які повинен опанувати майбутній фахівець для діяльності в умовах сталого розвитку: компетентність креативності, практичної творчості, проєктна компетентність та компетентність утілювати ідею в життя. В роботі детально розглянуто формування лише однієї з них. Стосовно інших трьох – відомостей небагато. В той же час із тексту та результатів роботи очевидно, що між чотирма згаданими компетентностями існує зв'язок. Питання, в чому саме цей зв'язок полягає та яким чином реалізується, розкрито недостатньо. Це питання дискутується у ряді фрагментів дисертації, але якість узагальнення, корисне для читача, відсутнє.

2. Дисертантка пояснила, як розроблені нею методики застосовуються на практиці. У додатках наведено опис навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, підтверджений актами впровадження. В той же час, відсутні посилання на авторські методичні посібники, які було би доцільно розробити та навести у якомусь вигляді.

3. В роботі обґрунтовано психолого-педагогічні та організаційні умови формування проєктної компетентності. Однак деякі психологічні аспекти (наприклад, мотивація студентів, когнітивне навантаження, що виникає) розкрито недостатньо. Варто було б описати, які при цьому виникають труднощі, можливо, зазначити напрями подальших досліджень.

4. З тексту не є зрозумілим, чи можна розроблену систему та методику навчання застосовувати у підготовці фахівців інших напрямів. Які принципові проблеми при цьому потрібно вирішити?

5. Оформлення дисертаційної роботи не є ідеальним, оскільки текст манускрипту містить ряд технічних помилок. Ось деякі приклади:

- на ст. 39 речення «Тобто фахівців готують до подальшої педагогічної діяльності у сфері» не є завершеним;

- у підписі до рис. 4.15 на стор. 188 зазначено «четвертий етап за методом проєктів ПЗ (попередній захист)». У тексті цей етап згадується як «попередній перегляд (ПП)»;

- на ст. 189 в таблиці 4.14 недоцільно вказувати знаки відсотка після кожного результату, оскільки в підписі стовпця вже вказано «засвоєння, %».

Наведені вище зауваження не знижують загального позитивного враження від роботи, не зменшують її наукового внеску та практичної цінності. Вони можуть бути предметом дискусії та побажаннями для подальшої творчої дослідницької діяльності.

VIII. ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота Гапон-Байди Л.В. за темою «Формування проєктної компетентності у майбутніх фахівців творчих спеціальностей в умовах сталого розвитку» є кваліфікованою науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді рукопису, вона містить висунуті здобувачем нові науково обґрунтовані результати досліджень, які у комплексі вирішують актуальне науково-прикладне завдання щодо вдосконалення підготовки майбутніх фахівців.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а здобувач Гапон-Байда Людмила Володимирівна, на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

Валентина ТИТАРЕНКО

В. Титаренко

М. Червоний

*Гітис
зосвідчує
професор з наукової роботи*

Василь Ф#3А4